

ÚSTAVNÉMU SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

**PL ÚS/12.01 súlad zákona č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva
v znení zákona č. 419/1991 Zb. s ústavou**

PÍ SOMNÉ PRIPOMIENKY

CENTRA PRE REPRODUKČNÉ PRÁVA

**PRÁVNEJ KLINIKY MEDZINÁRODNÝCH ŽENSKÝCH ĽUDSKÝCH PRÁV PRI
PRÁVNICKEJ FAKULTE CITY UNIVERSITY V NEW YORKU**

SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI PRE PLÁNOVANÉ RODIČOVSTVO

MOŽNOSTI VOĽBY - SLOVENSKO

[Neoficiálny preklad originálnej verzie pripravenej v anglickom jazyku a predloženej spolu s týmto prekladom.]

Apríl 2007

Christina Zampas, právna poradkyňa pre Európu seniorka
CENTRUM PRE REPRODUKČNÉ PRÁVA
120 Wall Street
New York, N.Y. 10005
USA
Tel: +1-917-637-3600
Fax: +1-917-637-3666
Email: czampas@reprorights.org

Profesorka Rhonda Copelon, riaditeľka
Elizabeth Brusie, právna stážistka
Jacqueline DeVore, právna stážistka
PRÁVNA KLINIKA MEDZINÁRODNÝCH ŽENSKÝCH ĽUDSKÝCH PRÁV
PRÁVNICKÁ FAKULTA, CITY UNIVERSITY V NEW YORKU
MAIN STREET LEGAL SERVICE, INC
65-21 Main Street
Flushing, NY 11367
USA
Tel: +1-718-340-4163
Fax: +1-718-340-4455
Email: copelon@mail.law.cuny.edu

V spolupráci s:

Olga Pietruchová, výkonná riaditeľka
SLOVENSKÁ SPOLOČNOSŤ PRE PLÁNOVANÉ RODIČOVSTVO A VÝCHOVU
K RODIČOVSTVU a
predsedníčka MOŽNOSTI VOĽBY

Adriana Lamačková, právna poradkyňa
MOŽNOSŤ VOĽBY
Palisády 44
Bratislava
811 06
Tel./Fax: 02/54 43 08 89
E-mail: planovane@rodicovstvo.sk
www.rodicovstvo.sk
www.moznostvolby.sk

OBSAH

Úvod

Predmet záujmu *Amici Curiae*

Právna otázka

Diskusia

Časť I. Neexistuje medzinárodno-právna podpora pre rozhodnutie, že článok 2 Európskeho dohovoru o ľudských právach požaduje ochranu „práva plodu na život“, čo by zrušilo článok 15 Ústavy SR alebo slovenský liberálny interrupčný zákon.

- A. Judikatúra Európskeho ľudsko-právneho systému.
- B. Právna úprava členských štátov Rady Európy.
- C. Medzinárodné a regionálne ľudsko-právne normy.
- D. Vnútroštátna právna úprava a judikatúra vybraných mimoeurópskych štátov.
- E. Slovenskou ústavou odmietnuté „právo plodu na život“ od momentu počatia je v zhode s prevažnou väčšinou medzinárodných a regionálnych autorít.

Časť II. Priznanie „práva na život“ plodu by bolo v nesúlade so ženskými základnými ľudskými právami, dôstojnosťou a blahobytom.

- A. Potenciálne praktické a právne následky priznania nároku plodu na „právo na život“.
- B. Ohrozené ženské ľudské práva.

Úvod

1. Tieto písomné pripomienky predkladá Centrum pre reprodukčné práva v New York City a Právna klinika medzinárodných ženských ľudských práv pri Právnickej fakulte City University v New Yorku v spolupráci so Slovenskou spoločnosťou pre plánované rodičovstvo a Možnosťou voľby, Slovensko.
2. Tieto pripomienky vychádzajú z judikatúry Európskeho systému ľudských práv, ako aj z rozhodnutí a zákonov členských štátov, medzinárodných a regionálnych štandardov a judikatúry mimoeurópskych národných súdov.

Predmet záujmu *Amici Curiae*

3. Centrum pre reprodukčné práva (Centrum) je nezisková právnická organizácia, ktorá sa venuje obhajobe a presadzovaniu ženských reprodukčných práv na celosvetovej úrovni. Medzinárodný právny program v spolupráci s obhajcami ženských ľudských práv z celého sveta dokumentuje porušovania reprodukčných práv, monitoruje zákony týkajúce sa reprodukčnej zdravotnej starostlivosti a obhajuje tieto práva na fórach Organizácie spojených národov a iných regionálnych ľudsko-právnych fórach. Pokiaľ ide o intervenciu tretej strany do konania pred Európskym súdom pre ľudské práva malo Centrum udelený status tretej strany v prípadoch *Vo. v. Francúzsko*, *D. v. Írsko* a *Tysiac v. Poľsko*.
4. Medzinárodná klinika ženských ľudských práv (IWHR) pri Právnickej fakulte City University v New Yorku je diplomovaným právnym programom, široko uznávaným za jeho akademickú prácu a expertízu v medzinárodnom práve, medzinárodných ženských ľudských právach a špeciálne v otázkach reprodukčných a sexuálnych práv a zdravia. IWHR pracuje v spolupráci s miestnymi a národnými skupinami a predkladá analýzy a správy na medzinárodné súdy a ľudsko-právne zmluvné orgány zaoberajúce sa týmito otázkami.
5. Občianske združenie Možnosť voľby vzniklo v roku 2001 ako platforma spolupráce ľudsko-právnych inštitúcií a ženských mimovládnych organizácií na Slovensku. Jeho hlavným cieľom je ochrana sexuálnych a reprodukčných práv, ako i ochrana ďalších ľudských práv žien a detí.
6. Spoločnosť pre plánované rodičovstvo (SPR) je mimovládna, nezisková multidisciplinárna organizácia, ktorej poslaním je od jej vzniku v roku 1991 podporovať zodpovedné a kultivované sexuálne správanie mužov a žien, a obhajovať základné ľudské práva v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia. SPR je plnoprávnou členkou Medzinárodnej federácie pre plánované rodičovstvo (International Planned Parenthood Federation - IPPF).

Právna otázka

7. Tento prípad otvára otázku, či sa plod môže domáhať “práva na život” podľa článku 15 Ústavy Slovenskej republiky a článku 2 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Európsky dohovor). Ak je to tak, navrhovatelia argumentujú, že by Ústavný súd Slovenskej republiky mal zrušiť rozhodnutie slovenského zákonodarcu chrániť ženské práva na život, zdravie, rovnosť a rozhodnutie podľa svedomia povolením interrupcie v prvom trimestri a neskôr v prípade ohrozenia života ženy pokračujúcim tehotenstvom. Inak povedané, po prehre v ústavnom, ako aj legislatívnom procese sa navrhovatelia obracajú na tento súd o poradné stanovisko.

8. Tieto písomné pripomienky trvajú na tom, že takýto výklad “práva na život” by bol v nesúlade s článkom 2 Európskeho dohovoru a so zákonmi a judikatúrou prevažnej väčšiny členských štátov Rady Európy. Takýto výklad “práva na život” by bol tiež nekonzistentný s medzinárodnými a regionálnymi normami a judikatúrou národných súdov. Takáto interpretácia by tiež oslabilá, ak nie zrušila, ženské základné ľudské práva vrátane tých, čo sú upravené v článkoch 2, 8 a 14 Európskeho dohovoru.

9. Z toho teda vyplýva, že v medzinárodnom práve neexistuje opora na zrušenie interrupčného zákona alebo článku 15 Ústavy SR, ktorý bol koncipovaný s úmyslom zachovať súčasný interrupčný zákon.¹

Diskusia

Časť I. Neexistuje medzinárodno-právna podpora pre rozhodnutie, že článok 2 Európskeho dohovoru o ľudských právach požaduje ochranu „práva plodu na život“, čo by zrušilo článok 15 Ústavy SR alebo slovenský liberálny interrupčný zákon.

A. Judikatúra Európskeho ľudsko-právneho systému

10. Judikatúra Európskej komisie pre ľudské práva (Komisia) a Európskeho súdu pre ľudské práva (Súd) jasne stanovuje, že plod nie je osobou oprávnenou na “právo na život” v zmysle článku 2 odsek 1 a že udelenie rovnakých práv plodu ako osobám by neodôvodnene obmedzilo článkom 2 chránené práva žien ako osôb už narodených v rozpore s Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Európsky dohovor).²

1 Matúš Petrik, Memorandum: K niektorým otázkam k preskúmaniu súladu zákona č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva s Ústavou Slovenskej republiky.

2 Európsky dohovor o ľudských právach a základných slobodách, 312 U.N.T.S. 221 (vstúpil do platnosti 3. septembra 1953). Slovenská republika ratifikovala EDLP 1. januára 1993 (EDLP).

Touto otázkou sa zaoberajú nasledovné prípady:

11. V *Paton v. Spojené kráľovstvo* (1980)³ sa manžel pokúsil zabrániť svojej tehotnej manželke, aby mala interrupciu tvrdiac, že ukončenie tehotenstva by porušilo právo plodu na život podľa článku 2. Komisia rozhodla, že slovo “každý” v článku 2 a všade inde v Európskom dohovore, nezahŕňa plody a uznávajúc neoddeliteľnosť plodu a tehotnej ženy, dala prednosť právam ženy podľa článku 2.⁴ Zisťujúc, že ak by článok 2 chránil plod, tak interrupcia by musela byť zakázaná dokonca aj v prípadoch, keď tehotenstvo predstavuje riziko pre život tehotnej ženy, Komisia stanovila:

„Život plodu je úzko prepojený s, a nemôže byť posudzovaný v izolácii od života tehotnej ženy. Ak by článok 2 mal zahŕňať plod a jeho ochrana podľa tohto článku by bola, bez žiadneho výslovného obmedzenia, chápaná ako absolútna, interrupcia by musela byť považovaná za zakázanú dokonca aj vtedy, ak by pokračovanie tehotenstva predstavovalo vážne riziko pre život tehotnej ženy. To by znamenalo, že “nenarodený život” plodu by bol považovaný za majúci vyššiu hodnotu než život tehotnej ženy.”⁵

12. V *R.H. v. Nórsko* (1992)⁶ Komisia opäť odmietla udeliť plodu ochranu priznanú osobám v zmysle článku 2 a zamietla námietku sťažovateľa, že nórsky zákon povoľujúci interrupciu pre jeho partnerku bol v rozpore s článkom 2 Dohovoru. Komisia zistila, že nórsky liberálny interrupčný zákon spadal do diskrečnej právomoci štátu a sťažnosť zamietla.⁷

13. V *Boso v. Taliansko* (2002)⁸ súd nasledoval *R.H. v. Nórsko* zamietnutím námietky, že taliansky zákon povoľujúci interrupciu bol v rozpore s právom plodu na život podľa článku 2 Dohovoru. Súd nezistil porušenie článku 2, tým že žena žiadala legálnu interrupciu a poznamenal, že interrupcia v tomto prípade bola vykonaná v súlade s talianskym zákonom, ktorý zabezpečuje spravodlivú rovnováhu medzi záujmom ženy a štátnym záujmom chrániť plod.⁹ Podobne ako v *R.H. v. Nórsko* bola sťažnosť zamietnutá.¹⁰

3 *Paton v. Spojené kráľovstvo*, Sťažnosť č. 8317/78, Európska komisia pre ľudské práva (13. máj 1980), 3 Európska správa o ľudských právach 408 (1981), (Správa komisie), tiež citovaný ako *X. v. UK*.

4 *Ibid.*, §§ 7-9.

5 *Ibid.*, § 19.

6 *R.H. v. Nórsko* /rozhodnutie o prijatí sťažnosti/, sťažnosť č. 17004/90, 73 rozhodnutie a správa Európskej komisie pre ľudské práva 155 (19. máj 1992).

7 *Ibid.*, *Paton v. Spojené kráľovstvo*, op. cit. 3, § 23.

8 *Boso v. Taliansko*, sťažnosť č. 50490/99, Eur. súd pre ľudské práva, (5. september 2002).

9 *Ibid.*

10 *Ibid.*

14. V prípade *Vo. v. Francúzsko* (2004)¹¹ súd opäť odmietol rozšíriť právo na život podľa článku 2 na plody. Sťažovateľka, ktorá v dôsledku nedbanlivosti lekára potratila plod chceného tehotenstva tvrdila, že obhajoba plodom nárokovaného práva na život si vyžadovala, aby sa doktorovi uložila trestná sankcia založená na neúmyselnom zabití.¹² Súd zrekapituloval predošlú jurisprudenciu chrániacu právo žien na interrupciu v zmysle Dohovoru a uzavrel že „nenarodené dieťa nie je považované za ‚osobu‘ priamo chránenú článkom 2 Dohovoru, a že, ak nenarodený má ‚právo‘ na ‚život‘ tak toto právo je bezvýhradne limitované právami a záujmami matky.”¹³ Súd sa zreteľne vyjadril, že aj keď štáty majú určitý stupeň voľnosti v rozhodovaní o tom, či je interrupcia k dispozícii, obmedzenia interrupcie, ktoré zasahujú do ženských základných ľudských práv by porušili Dohovor (viď *RH v. Nórsko*, *Boso v. Taliansko* a *Paton v. Spojené Kráľovstvo*, *Brüggemann and Scheuten v. Nemecko*). Keďže v prípade *Vo* práva a záujmy tehotnej ženy neboli v rozpore s plodom, súd tiež uznal, že štáty majú diskrečnú právomoc alebo voľnosť v rozhodovaní o tom, či budú chrániť plod. Súčasne však poznamenajúc, že “neexistuje európska zhoda o vedeckej a právnej definícii začiatku života,”¹⁴ súd odmietol zaobchádzať s plodom ako s “osobou” dokonca aj tam, kde neexistuje rozpor s právami ženy. Namiesto toho, nakoľko “život plodu bol úzko spojený so životom matky a mohol byť chránený prostredníctvom nej,”¹⁵ súd rozhodol, že Francúzsko nemalo podľa Dohovoru povinnosť trestne stíhať konanie doktora ako formu zabitia.¹⁶ Rozhodnutie v prípade *Vo* opäť jasne potvrdzuje predchádzajúce rozhodnutia Európskej komisie a súdu, ktoré chránia základné právo ženy na bezpečnú interrupciu, keď jej práva a záujmy sú v rozpore s právami a záujmami plodu.

15. V širšom zmysle rozsudok vo *Vo* tým, že odmietol zaobchádzať s nedbanlivým ošetrovaním ako formou zabitia, ochránil doktorov a poskytovateľov pred odradením poskytnúť interrupcie zo strachu z takéhoto doplňujúceho trestu a tak nepriamo ochránil prístup žien k reprodukčnej zdravotnej starostlivosti vrátane interrupcie, ako aj širokej škály pôrodnickej zdravotnej starostlivosti. Podanie predloženie v tomto prípade, ktoré požaduje priznanie „práv“ plodu, predstavuje podobne veľké nebezpečenstvo, o ktorom sa pojednáva v časti II.

16. Rozsudok vo *Vo* bol potvrdený v *Evans v. Spojené kráľovstvo* (2006)¹⁷, v ktorom sťažovateľka namietala porušenie jej práv podľa článkov 2, 8 a 14 Európskeho dohovoru v dôsledku stiahnutia súhlasu jej partnera na použitie embryí vytvorených a zmrazených pre budúcu implantáciu. Sťažovateľka tvrdila, že ustanovenia anglického zákona, ktoré vyžadovali zničenie embryí, po tom ako jej partner stiahol súhlas s ich pokračujúcim skladovaním, porušili právo embrya na život, čo malo byť v rozpore s článkom 2

11 *Vo v. Francúzsko*, sťažnosť č. 53924/00, Eur. súd pre ľudské práva, (8. júl 2004).

12 *Ibid.*, § 50.

13 *Ibid.*, § 80.

14 *Ibid.*, § 84.

15 *Ibid.*, § 86.

16 Súd zistil, že francúzske zákony upravujúce občianske škody z nedbanlivosti a smernice chrániace verejné zdravie boli dostatočným opravným prostriedkom pre žalobkynine poškodenie. *Ibid.*, §§ 89, 92-93.

17 *Evans v. the United Kingdom*, sťažnosť č. 6339/05, Eur. súd pre ľud. práva (7 marec 2006).

Dohovoru. Súd odvolávajúc sa na predošlé rozhodnutie v prípade *Vo v. France* opäť odmietol rozšíriť ochranu článku 2 na embryá. Odvolaním sa na absenciu európskeho konsenzu o vedeckej a právnej definícii začiatku života súd ponechal toto rozhodnutie v diskrečnej právomoci členských štátov. V tejto súvislosti sa súd odvolal na anglický zákon, podľa ktorého "...embryo nemá nezávislé práva alebo záujmy a nemôže uplatňovať – alebo nechať uplatňovať vo svojom mene – právo na život podľa článku 2 [Dohovoru]."¹⁸ Navyše, vo svojej extenzívnej analýze a zabezpečovaní rovnováhy medzi právami sťažovateľky na ochranu embryí a právami jej partnera na ich zničenie súd do tohto vyvažujúceho testu nezahrnul žiadne „záujmy embryí“, čo indikuje, že Dohovor nevyžaduje ochranu takýchto sporných záujmov.

17. Malo by sa tiež poznamenať, že v jednom zo skorších interrupčných prípadov, *Brüggemann and Scheuten v. Nemecko* (1977),¹⁹ Komisia potvrdila nemecký zákon, ktorý kriminalizoval interrupciu po 12-tom týždni tehotenstva s výnimkou, keď život alebo zdravie ženy bolo v nebezpečenstve. Týmto Komisia uznala, že právo ženy na súkromný život podľa článku 8 odsek 1 Dohovoru bolo ohrozené, ale sa uspokojila s tým, že zákonné povolenie interrupcie bolo dostatočne široké na to, aby bolo v súlade s právami ženy.²⁰ V zistení Komisie bol implicitne vyslovený názor, že absolútny zákaz interrupcie by bol nedovoleným zásahom do práv na súkromie v zmysle článku 8.

18. Právo tehotnej ženy na súkromný život v kontexte interrupcie súd tiež uznal vo svojom nedávnom rozsudku *Tysiac v. Poľsko* (2007)²¹. Súd rozhodol, že poľská vláda zlyhala splniť svoj pozitívny záväzok podľa článku 8 Európskeho dohovoru zabezpečiť sťažovateľke jej právo na rešpektovanie jej súkromného života tým, že jej bol odopretá legálna terapeutická interrupcia. Zistenie porušenia je konkrétne založené na zlyhaní vlády ustanoviť účinnú procedúru, prostredníctvom ktorej by sa sťažovateľka mohla odvolať voči zamietnutiu zo strany lekára vyhovieť jej žiadosti o interrupciu. Štát argumentoval, že poľská právna úprava chránila tiež plod a že v prípade sťažovateľky podmienky na zákonné ukončenie tehotenstva na zákalde zdravotných dôvodov neboli splnené. Súd poznamenal, že „Kým vnútroštátna úprava interrupcie súvisí s tradičným vyvažovaním súkromia a verejných záujmov, v prípade terapeutickú interrupciu musí byť tiež posudzovaná voči pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť fyzickú integritu budúcich matiek.“²² V tejto súvislosti Súd usúdil, že účinné uplatňovanie práv ženy zakotvených v článku 8 si od štátu vyžaduje, aby zabezpečil, že príslušný rozhodovací proces týkajúci sa ukončenia tehotenstva je spravodlivý a poskytuje náležitý rešpekt záujmom tehotnej ženy, nie plodu, tak ako ich chráni článok 8.²³

19. Ak by plod bol osobou podľa článku 2, všetky vyššie opísané prípady by boli chybné rozhodnuté, a zákonné práva na interrupciu v členských štátoch Rady Európy by boli

18 Ibid. §46.

19 *Brüggemann a Scheuten v. Nemecko*, sťažnosť č. 6959/75, 3 Eur. správa o ľudských právach 244 (1977) (Správa komisie).

20 Ibid.

21 *Tysiac v. Poľsko*, sťažnosť č. 5410/03, Eur. súd pre ľudské práva, (20. marec 2007).

22 Ibid. § 68, 107.

23 Ibid. § 113.

ohrozené. Súd a Komisia nikdy nepriznali plodu právo na život podľa článku 2 Európskeho dohovoru, ani nedovolili, aby tvrdený záujem o ochranu života plodu anuloval liberálny interrupčný zákon. Rovnako poznamenávame, že Charta základných práv Európskej únie,²⁴ ktorá je tiež súčasťou návrhu Ústavy EÚ, vo svojej preambule opätovne potvrdzuje práva Európskeho dohovoru a judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva.

20. Tieto rozhodnutia sú v úplnej zhode s históriou Európskeho dohovoru o ľudských právach. Ako sa nižšie uvádza, história ukazuje, že Dohovor prijal prístup Všeobecnej deklarácie ľudských práv, ktorá priznáva práva len po narodení.

B. Právna úprava členských štátov Rady Európy

21. Národné sudy sa takisto venovali právnemu statusu plodu v súvislosti s interrupciou. Napríklad rakúsky i holandský ústavný súd zamietli námietku o „právach plodu“ na zmenu vnútroštátnej legislatívy, ktorá liberalizovala prístup k interrupcii, konštatujúc okrem iného, že článok 2 by nemal byť interpretovaný tak, že chráni nenarodeného.²⁵ V roku 1975 francúzsky *Conseil Constitutionnel* potvrdil francúzsky interrupčný zákon a bezvýhradne prijal názor, že plod nie je dieťa oprávnené na ochranu podľa francúzskej ústavy.²⁶ Ústavný súd Nemecka rozhodol, že interrupcia by mala zostať technicky nelegálnou, ale ak si tehotná žena zvolí interrupciu po tom, ako navštívila odborného poradcu, tak by nemala byť trestne stíhaná.²⁷ V roku 1995, *Novela zákona o asistencii tehotnej žene a rodinám* priznávajúca interrupciu v prvých 12-tich týždňoch, bola založená na rozhodnutí súdu a bola prijatá nemeckým národným parlamentom (Bundestagom).²⁸ V zmysle tohto zákona interrupcia vykonaná počas prvých dvanástich týždňov je tiež legálna, ak sa žena stala obeťou trestného činu, akým je znásilnenie.²⁹ Ak zdravotný stav ženy vyžaduje ukončenie tehotenstva, legálna interrupcia môže byť

24 Charta základných práv Európskej únie, OJ 2000/C 364/01.

25 Rozhodnutie ústavného súdu z 11. októbra 1974, 39 Erkenntnisse und Beschlüsse des Verfassungsgerichtshofes (1974), zhrnutý v *Annual Review of Population Law*, Vol. I, 49 (1974); *Juristenvereiniging Pro Vita v. De Staat der Nederlanden*, zhrnutý v *Annual Review of Population Law*, 1991, Vol. 19, č. 5, 179-80 (1991).

26 Rozhodnutie č. 74-54 z 15. januára 1975, *Loi relative à l'interruption volontaire de la grossesse*, prístupné na <http://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1974/7454dc.htm> (posledná návšteva 15. februára 2005).

27 Veľvyslanectvo Nemecka, *Questions & Answers about Germany: Health Care, Health Issues and Social Welfare: Health Issues: Is Abortion Legal?*. Na http://www.germany-info.org/relaunch/info/facts/facts/questions_en/health/healthissues3.html (posledná návšteva 14. februára 2005).

28 Rosemarie Will, *German Unification and the Reform of Abortion Law*, 3 *Cardozo Women's L.J.* 399, 422-423 (1996). Podľa podmienok nového zákona je interrupcia zakázaná, avšak žena, ktorá podstúpi interrupciu počas prvých dvanástich týždňov nebude stíhaná, pokiaľ najskôr podstúpi poradenstvo, ktorého ju má presvedčiť, aby tehotenstvo dovedla do termínu pôrodu. Will, 424-425.

Nemecký trestný kódex, § 218, 218 (a)(1) citovaný vo Will, č. 112. Kým tento zákon požaduje, aby poradenstvo zvyhodňovalo "ochranu nenarodeného života", súčasne musí zostať otvorené a nedirektívne. Nemecký trestný kódex §219 (1) citovaný vo Will, č. 112. Preto tí, ktorí poskytujú poradenstvo musia rešpektovať konečné rozhodnutie ženy o voľbe interrupcie a štát ju za jej rozhodnutie nemôže potrestať. Organizácia spojených národov, *Abortion Policies: A Global Review*.: Volume 2, Gabon to Norway, ST/ESA/SER.A/191, 26-27 (2001).

29 Nemecký trestný kódex, §218(a)(3) citovaný vo Will, *Ibid.*, č. 112.

vykonaná kedykoľvek.³⁰ Nemecký súd tiež uznal práva tehotnej ženy vrátane jej práva na slobodný rozvoj jej osobnosti (čl. 2 ods. 1 základného zákona) a práva na telesnú integritu a život (čl. 2 ods. 1 základného zákona) a ochranu jej dôstojnosti (čl. 1 základného zákona).³¹ Prihliadnuc na flexibilitu tohto zákona a jeho aplikáciu možno skonštatovať, že práva plodu sú podriadené právam tehotnej ženy.

22. Zákony o interrupcii prijaté väčšinou európskych štátov rešpektujú voľbu žien počas prvého trimestra tehotenstva a chránia práva žien na život a zdravie počas tehotenstva. Tento zákonný prístup implicitne prisudzuje právam žien väčšiu váhu než akémukoľvek nároku, charakterizovanému či už ako právo alebo ochrana, v mene plodu. Zo 46 členských štátov Rady Európy 40 dovoľuje žene prerušiť tehotenstvo v prvom trimestri bez obmedzenia spočívajúcim v uvedení dôvodu alebo na základe rozsiahlych terapeutických dôvodov. Iba zopár štátov – Andora, Írsko, Lichtenštajnsko, Malta, Poľsko and San Maríno – ponechávajú prísne obmedzenia interrupcií s úzkou škálou terapeutických výnimiek.³² Preto legislatíva členských štátov Rady Európy je podobne ako slovenský zákon v prevažnom nesúlade s nárokom plodu na právo na život.

C. Medzinárodné a regionálne ľudsko-právne normy.

23. Dlho zaužívané medzinárodné a regionálne ľudsko-právne nástroje odmietajú tvrdenie, že štáty sú zaviazané zaobchádzať s plodmi ako majúcimi právo na život.

1. Všeobecná deklarácia ľudských práv.

24. Pracovná skupina k Všeobecnej deklarácii ľudských práv (VDĽP)³³ výslovne zamietla verziu článku 1, ktorá bol navrhnutá špeciálne za účelom udelenia práva na život plodom a tým dala jasne najavo, že medzinárodné ľudské práva začínajú narodením. Článok 1 VDĽP začína základným vyhlásením: „Všetky ľudské bytosti sa *rodia* slobodné a rovnoprávne v dôstojnosti a právach.”³⁴ Slovo “rodia” bolo v tomto článku úmyselne použité, aby odkazovalo na všetky osoby narodené živé a vyradilo plody. V *Travaux preparatoires* sa uvádza, že bol navrhnutý a zamietnutý doplnok, ktorý by odstránil slovo “rodia” čiastočne preto, aby chránil právo na život od momentu počatia.³⁵ Zástupca Francúzska vysvetlil, že vyhlásenie „Všetky ľudské bytosti sa rodia slobodné a rovnoprávne ...” znamená, že právo na slobodu a rovnosť je “vrodené od momentu narodenia.”³⁶ Článok 1 bol v takomto znení prijatý 45 hlasmi a 9 sa zdržalo.³⁷ Z toho teda je jasné, že v zmysle VDĽP plod nemá žiadne práva. Následne pojem “každý”, ktorý

30 Nemecký trestný kódex, §218(a)(2) citovaný vo Will, Ibid., č. 112.

31 Will, op. cit. 28, str. 402.

32 Center for Reproductive Rights (Centrum pre reprodukčné práva), The World's Abortion Laws (2003) (informačná nástenná mapa).

33 G.A. Rez. 217, U.N.Doc. A/810 (1948) (ďalej Všeobecná deklarácia).

34 Ibid., čl. 1.

35 OSN GAOR 3. Comm., 99. zasad. str. 110-124, U.N. Doc. A/PV/99 (1948).

36 Ibid., str. 116.

37 OSN GOAR 3. Comm., 183. zasad. str. 119, U.N. Doc. A/PV/183 (1948).

Deklarácia používa ako náhradu pre vtedy typické mužsko-rodové zámená³⁸, odkazuje len na narodené osoby.

25. Päť dekád po Všeobecnej deklarácii ľudských práv Akčný program medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji zahrnul doslovné znenie článku 1 VDLP stanovujúc v Zásade 1, že „Všetky ľudské bytosti sa rodia slobodné a rovnoprávne v dôstojnosti a právach.”³⁹ Toto potvrdenie princípu, že ľudské práva a „ľudská bytosť“ sa pre účely medzinárodných ľudských práv začínajú narodením, vyvolalo námietky iba zo strany malého počtu štátov, čo naznačuje, že pôvodné chápanie VDLP je naďalej v drvivej väčšine svetovou komunitou akceptované.⁴⁰

2. Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

26. Navrhovatelia Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Európsky dohovor) vo veľkej miere vychádzali z VDLP a preto ani nediskutovali o otázke datovania práv od počatia. Rada Európy sa sformovala podľa Organizácie spojených národov a Poradné zhromaždenie Rady jasne založilo Európsky dohovor na “morálnej autorite a odbornej hodnote” VDLP.⁴¹ Preto, keď sa Európsky dohovor navrhoval Poradné zhromaždenie zámerne prijalo znenie priamo z VDLP vrátane článku 3.⁴² S prihliadnutím na fakt, že Európsky dohovor vo veľkej miere vychádza z Deklarácie a deklaruje, že účelom Dohovoru je “podniknúť prvé kroky ku kolektívnemu zaručeniu niektorých práv vyhlásených vo Všeobecnej deklarácii,”⁴³ je logické, že pojem “každý” v článku 2 Európskeho dohovoru podobne vylučuje plod.⁴⁴ Judikatúra a právna úprava, o ktorej sa pojednáva v častiach A a B odrážajú toto pôvodné chápanie.

3. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach.

27. História zjednávania súvisiaca s Medzinárodným paktom o občianskych a politických právach (ICCPR)⁴⁵ a následná prax podobne zamietli návrh, že právo na život chránený

38 Johannes Morsink, *Women's Rights in the Universal Declaration*, 13 Hum. Rts. Q. 229-56, 233 (1991).

39 Medzinárodná konferencia o populácii a rozvoji, Akčný program Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji, Káhira, Egypt, 5-13 sept. 1994, U.N. Doc.A/CONF.171/13/Rev.1(1995), zásada 1.

40 Ibid. v Ústnom vyhlásení a výhradách k Akčnému programu. V súvislosti so Zasadou 1 Argentína sa ústne pridala k písomným výhradám El Salvadoru, ktoré vyhlásili, že život musí byť chránený od momentu počatia, a Guatemala podala písomné stanovisko, v ktorom takisto vyhlásila, že život existuje od momentu počatia. Ibid. v „Písomné vyhlásenia k Akčnému programu“. Slovensko podpísalo káhirský Akčný program v tejto otázke bez výhrad.

41 Správa Výboru o právnych a administratívnych otázkach, sekcia 1, odsek 6, 5 september 1949, v *Collected Edition of the "Travaux Préparatoires,"* Vol. 1 (1975), str. 194.

42 “Každý má právo na život, slobodu a bezpečnosť osoby.” Ibid., ods. 8, str. 196.

43 EDLP, op. cit.2, preambula ods. 2,3 a 6.

44 Tak sa zdá, že Európsky súd pre ľudské práva nemal pred sebou túto históriu Všeobecnej deklarácie, keď rozhodoval o prípade *Vo*, keď sa vyslovil, že nikto nevie, čo pojem “každý” znamená. Pozri *Vo*, op. cit. 11, § 84.

45 Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, G.A. Res. 2200A (XXI), 21 GAOR 21st Sess., Supp. No. 16 str. 52, U.N. Doc. A/6546 (1966) (vstúpil do platnosti 23. marca 1976) (ICCPR). Slovensko ratifikovalo ICCPR 1. januára 1993.

článkom 6 odsek 1 Paktu sa vzťahuje na obdobie pred narodením. Článok 6 odsek 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach z roku 1966 stanovuje, že “Každá ľudská bytosť má právo na život. Toto právo je chránené zákonom. Nikto nebude svojvoľne zbavený života.” V *Travaux preparatoires* Komisie pre ľudské práva sa uvádza, že bol navrhnutý a zamietnutý návrh, ktorý stanovil, že “Právo na život je späté s ľudskou osobou od momentu počatia, toto právo je chránené zákonom.”⁴⁶ Komisia v pomere hlasov 55 k 0 so 17 zdržaniami definitívne hlasovala za schválenie článku 6, ktorý neobsahoval odkaz na počatie.⁴⁷

28. Jurisprudencia Výboru pre ľudské práva (Výbor), ktorý vykladá a monitoruje dodržiavanie Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach zmluvnými štátmi, pravidelne poukazuje na hrozbu, ktorú nelegálna a nie bezpečná interrupcia (*unsafe abortion* v originálnom znení) predstavuje pre život žien, čím naznačuje, že ochrana práva na život v zmysle Paktu sa na plody nerozširuje.⁴⁸ Výbor sa vo Všeobecnom komentári č. 28 vyjadril, že reštriktívne interrupčné zákony môžu porušiť právo tehotnej ženy na život, ak vyústia do materských úmrtí.⁴⁹ Vo svojich záverečných zisteniach ohľadne rôznych zmluvných štátov Výbor opakovane odsúdil striktné právne zákazy interrupcie, ktoré spôsobujú materskú úmrtnosť, ako porušenia práva žien na život v zmysle článku 6 a odporučil štátom preskúmať a novelizovať legislatívu, ktorá kriminalizuje interrupciu.⁵⁰ Nedávno, 5. novembra 2004, Výbor vo svojom záverečnom zistení k dodržiavaniu Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach

Pozri United Nations High Commissioner for Human Rights, Status of Ratifications of the Principal International Human Rights Treaties (2004), k dispozícii na <http://unhchr.ch/pdf/report.pdf> (posledná návšteva 21. februára 2005) (“Status of Ratifications”).

46 U.N. GAOR Annex, 12th Sess., Bod programu 33, str. 96, U.N. Doc. A/C.3/L.654; U.N. GAOR, 12th Sess., Bod programu 33, str. 113, U.N. Doc. A/3764 (1957).

47 U.N. GAOR, 12th Sess., Bod programu 33, str. 119 (q), U.N. Doc. A/3764 (1957).

48 Pozri napr. Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Bolívia, 05.05.97, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.74, ods. 22; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Kolumbia, 03.05.97, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.76, ods. 24; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Ekvádor, 18.08.98, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.92, ods. 11; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Mongolsko, 25.05.2000, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.120, ods. 8(b); Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Poľsko, 29.07.99, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.110, ods. 11; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Senegal, 19.11.97, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.82, ods.12.

49 Výbor pre ľudské práva, Všeobecný komentár 28: Rovnosť práv medzi mužmi a ženami (68. stret. 2000), ods. 10, znovuvytláčené v *Compilation of General Comments and General Recommendations Adopted by Human Rights Treaty Bodies*, 12/05/2004, U.N. Doc. HRI/GEN/Rev. 7 (“Zbierka”).

50 Pozri napr. Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Čile, 30.03.1999, U.N. GAOR, Hum. Rts. Comm., 65th Sess., 1740th mtg. ods. 15, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.104. “Kriminalizácia všetkých interrupcií bez výnimky vyvoláva vážne problémy, predovšetkým vo svetle nevyvrátených správ, podľa ktorých mnoho žien podstúpi nelegálne interrupcie, čo ohrozuje ich životy... Výbor odporúča novelizovať zákon tak, aby stanovil výnimky zo všeobecného zákazu všetkých interrupcií...”.

Taktiež pozri Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Argentína, 15.11.2000, U.N. Doc. CCPR/CO/70/ARG, ods. 14; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Costa Rica, 08.04.99, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.107, ods. 11; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Peru, pozri *supra*, ods. 20; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Spojená republika Tanzánie, 18.08.98, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.97, ods. 15; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Venezuela, 26.04.2001, U.N. Doc. CCPR/CO/71/VEN, ods.19.

Poľskom “zopakoval jeho hlboké znepokojenie súvisiace s reštriktívnym interrupčným zákonom v Poľsku.” Výbor poznamenal, že takýto reštriktívny zákon “môže ženy povzbudiť, aby vyhľadávali nie bezpečné nelegálne interrupcie sprevádzané rizikami pre ich život a zdravie” v rozpore s článkom 6 ICCPR. Výbor Poľsku odporučil liberalizovať jeho interrupčný zákon.⁵¹

29. V roku 2005 Výbor pre ľudské práva vydal prelomové rozhodnutie v medzinárodnom ľudsko-právnom systéme, *K.L. v. Peru*⁵². Preskúmaním individuálnej sťažnosti predloženej na základe Opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach, Výbor rozhodol, že vláda Peru porušila svoje záväzky vyplývajúce z Paktu tým, že odoprela prístup k terapeutickému interrupcii. Výbor zistil, že štát nesie zodpovednosť podľa článku 7 ICCPR (právo na ochranu pred mučením a krutým, neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním) za odopretie prístupu K.L. k interrupcii, ktorú potrebovala, aby sa vyhlala vážnemu poškodeniu svojho duševného zdravia (išlo o poškodenie spojené s donútením pokračovať v tehotenstve s indikáciou na encefalitídu plodu). Výbor ďalej konštatoval, že záväzky štátu rešpektovať a zabezpečiť právo stanovené v článku 7 ICCPR od neho vyžadujú, aby zaručil prístup ženy k interrupcii v prípadoch, kedy tehotenstvo ohrozuje jej fyzické alebo duševné zdravie vrátane prípadu ťažkého poškodenia plodu. Zatiaľ čo K.L. bol odopretý prístup k legálnej interrupcii, zistenie Výboru o porušení článku 7 nezávisí od legalizácie tejto procedúry. Jazyk v tejto časti rozhodnutia je neutrálny; štát je zodpovedný za to, že “neumožnil [K.L.], aby mohla benefitovať z terapeutického interrupcie,” nie nevyhnutne legálnej. Z toho dôvodu v kontexte článku 7 oboje legálna i praktická nedostupnosť terapeutického interrupcie môžu viesť k porušeniam. Tieto zistenia ukazujú, že Výbor uznáva pretrvávajúci charakter a dlhodobé následky, ktoré odopretie terapeutického interrupcie môže mať pre ženy ďalší rozvoj a duševné zdravie. V súvislosti s článkom 17 (právo na súkromie) Výbor usúdil, že štát povoluujúci interrupcie za predpísaných okolností musí zabezpečiť, aby sa garancia zakotvená v texte vnútroštátnych zákonov stala účinným právom v praxi. V tomto prípade sa štát nielenže mal zdržať zasahovania do rozhodnutia K.L. o podstúpení legálnej interrupcie, ale mal aj podniknúť pozitívne opatrenia, ktoré by umožnili výkon jej práva a zabezpečili jej prístup k službám. Výbor usvedčil Peru z porušenia jeho záväzkov podľa článku 17 tým, že K.L. odoprela jej zákonom udelené právo na interrupciu.

4. Dohovor o právach dieťaťa.

30. Podobne *travaux préparatoires* a následná implementácia Dohovoru o právach dieťaťa (CRC)⁵³ objasnili, že tento Dohovor nerozširuje právo na život na plod.

51 Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Poľsko, 05.11.2004, U.N. Doc. CCPR/CO/82/POL, ods. 8.

52 Výbor pre ľudské práva, *K.L. v. Peru*, CCPR/C/85/D/1153/2003 [2005] UNHRC 64 (22 November 2005).

53 Dohovor o právach dieťaťa, G.A. Res. 44/25, annex, U.N. GAOR 44th Sess., Supp. No. 49 str. 166, UN Doc. A/44/49 (1989) (vstúpil do platnosti 2. septembra, 1990). (CRC). Slovenská republika ratifikovala CRC 1. januára 1993. Pozri *supra* “Status of Ratifications.”

V opozícii s tým existuje argument, ktorý je mylne postavený na odseku 9 Preambuly, ktorý stanovuje: „Majúc na mysli, že ako je uvedené v Deklarácii práv dieťaťa, ‘dieťa pre svoju telesnú a duševnú nezrelosť potrebuje zvláštne záruky, starostlivosť a zodpovedajúcu právnu ochranu pred narodením a po ňom.’“⁵⁴ Toto maximálne odráža uznanie štátnej povinnosti podporovať, prostredníctvom výživy, zdravia a podpory zameranej na tehotnú ženu, schopnosť dieťaťa prežiť a sa zdravo rozvíjať *po* narodení. V *Travaux-e* sa uvádza, že táto povinnosť nemá vplyv na ženinu voľbu prerušiť nechcené tehotenstvo.

31. Prvý revidovaný návrh preambuly neobsahoval citovaný odkaz na ochranu “pred...narodením.” Svätá Stolica bola vedúcou predstaviteľkou návrhu o znovu vložení slov “pred ako aj po narodení,” do piateho odseku preambuly a “vyhlásila, že cieľom dodatku nebolo zamedzenie možnosti interrupcie.”⁵⁵ Slová “pred a po narodení” boli akceptované, ale Pracovná skupina trvala na nasledujúcom interpretačnom stanovisku: “Schválením tohto odseku preambuly Pracovná skupina nemá v úmysle nepriaznivo ovplyvniť výklad článku 1 alebo akéhokoľvek iného ustanovenia Dohovoru zmluvnými stranami.”⁵⁶ Skupina odkazovala na definíciu “dieťaťa” zakotvenej v článku 1 ako “každé ľudskej bytosti mladšej než 18 rokov.”⁵⁷ Preambula je tak v súlade s dlho zaužívaným ponímaním zakotveným vo VDLP, podľa ktorého pojem “ľudská bytosť” odkazuje len na narodené osoby.⁵⁸

32. Jurisprudencia Výboru pre práva dieťaťa (CRC Výbor), ktorý interpretuje a monitoruje dodržiavanie Dohovoru o právach dieťaťa zmluvnými štátmi, takisto odmieta plodu priznať právo na život zdôrazňujúc opakovanú obavu o prístup dospievajúcich dievčat k bezpečným interrupčným službám. Napríklad Všeobecný komentár č. 4 stanovuje:

„Zmluvné strany by mali prijať opatrenia na redukcii materskej chorobnosti a úmrtnosti dospievajúcich dievčat, spôsobenými predovšetkým skorým tehotenstvom a nie bezpečnými interrupčnými praktikami... Výbor zmluvným stranám dôrazne odporúča, aby ... pripravili a implementovali programy, ktoré poskytnú prístup k sexuálnym a reprodukčným službám, vrátane...*bezpečných*

54 Ibid., preambula, ods. 9.

55 Komisia OSN pre ľudské práva, Question of a Convention on the Rights of a Child: Report of the Working Group, 36th Sess., U.N. Doc. E/CN.4/L/1542 (1980).

56 Komisia OSN pre ľudské práva, Report of the Working Group on a Draft Convention on the Rights of the Child, 45th Sess., E/CN.4/1989/48 str. 10 (1989), citované v Jude Ibegbu, Rights of the Unborn in International Law 145 (2000). Taktiež pozri diskusiu v Lawrence J. LeBlanc, The Convention on the Rights of the Child: United Nations Lawmaking on Human Rights 69 (1995).

57 Pozri CRC, op. cit. 53, článok 1 uvádza, že “[n]a účely tohto Dohovoru sa dieťaťom rozumie každá ľudská bytosť mladšia ako osemnásť rokov, pokiaľ podľa právneho poriadku, ktorý sa na dieťa vzťahuje, nie je plnoletosť dosiahnutá skôr.”

58 Veľa komentátorov tvrdí, že zaradenie tohto výroku nebolo v skutočnosti potrebné, nakoľko jazyk preambuly právne nezaväzuje štáty poskytnúť ochranu nenarodenému, ani nedefinuje moment, ktorým sa plod stáva “dieťaťom”. Pozri Jude Ibegbu, Rights of the Unborn in International Law 146-147 (2000).

interrupčných služieb.”⁵⁹

33. Vo svojich záverečných zisteniach si CRC Výbor uvedomuje, že bezpečná interrupcia je súčasťou práva dospievajúcich dievčat na primerané zdravie (článok 24) alebo na základné zdravie a blahobyť. Výbor opakovane poznamenal, že “vysoká miera materskej úmrtnosti spôsobená do značnej miery veľkým rozsahom nelegálnych interrupcií” významne prispieva k neprimeranej miestnej zdravotnej úrovni pre deti.⁶⁰ Výbor výslovne vyzval na “preskúmanie [štátnych praktík]...vykonaných na základe existujúcej legislatívy povoľujúcej interrupcie zo zdravotných dôvodov za účelom predchádzania nelegálnej interrupcii a zlepšenia ochrany duševného a fyzického zdravia dievčat.”⁶¹ Je evidentné, že definícia “dieťaťa” na účely Dohovoru plod nezahŕňa.

5. Iné regionálne normy.

34. Prvý odsek preambuly Americkej deklarácie práv a povinností človeka obsahuje jazyk podobný VDĽP založený na myšlienke, že práva vznikajú narodením a stanovujúci, že “Všetci ľudia sa *rodia* slobodní a rovní v dôstojnosti a právach.”⁶² (zvýraznenie doplnené)

35. Judikatúra Inter-amerického systému je v súlade s rozhodnutiami orgánov OSN. Článok 4 Amerického dohovoru o ľudských právach, ktorý chráni právo na život “*vo všeobecnosti, od momentu počatia,*”⁶³ je Inter-americkou komisiou (Komisia) vykladaný tak, že neudeľuje plodu ekvivalentné právo na život, či nevyžaduje zrušenie liberálnych interrupčných zákonov.⁶⁴ Na základe Americkej deklarácie práv a povinností človeka, ktorá chráni právo na život bez odkazu na “moment počatia,”⁶⁵ bola podaná sťažnosť, ktorá napadla odmietnutie štátneho súdu USA uznať vinným doktora z vraždy za to, že vykonal interrupciu v neskoršom termíne. Komisia odmietla námietku sťažovateľov podľa Deklarácie a poznamenala, že absolútna ochrana práva na život by bola v rozpore so zákonmi upravujúcimi interrupciu a trest smrti vo väčšine amerických štátoch.⁶⁶ Aj keď USA neratifikovalo Americký dohovor, Komisia napriek tomu preskúmala históriu

59 Zbierka, op. cit. 49, Výbor pre práva dieťaťa, Všeobecný komentár č. 4: Adolescent health and development in the context of the Convention on the Rights of the Child (33rd Sess. 2003) ods. 31, (zvýraznenie doplnené).

60 Záverečné zistenia Výboru pre práva dieťaťa: Guatemala, 9.7.2001, U.N. Committee on the Rights of the Child, 27th Sess., ods. 40, U.N. Doc. CRC/C/15/Add.154; taktiež pozri Záverečné zistenia: Čad, 24.8.1999, U.N. Committee on the Rights of the Child, 21st Sess., ods. 30, U.N. Doc. CRC/C/15/Add.107.

61 Záverečné zistenia Výboru pre práva dieťaťa: Čad, 24.8.1999, U.N. GAOR, Comm. Rts. of the Child, 21st Sess., 557th mtg. ods. 30, U.N. Doc. CRC/C/15/Add.107. Taktiež pozri Záverečné zistenia Výboru pre práva dieťaťa: Nikaragua, 24.8.1999, U.N. GAOR, Comm. Rts. of the Child, 21st Sess., 557th mtg. ods. 35, U.N. Doc. CRC/C/15/Add.108, v ktorom Výbor zdôraznil jeho pretrvávajúcu obavu týkajúcu sa “vysoké miery materskej úmrtnosti súvisiacej s interrupciami.”

62 Americká deklarácia práv a povinností človeka, O.A.S. Off. Rec. OEA/Ser.L/V/II.82, doc. 6, rev. I(1948), preambula ods. 1. Poznamenávame, že použitie androcentrických pojmov v Americkej deklarácii, v jej názve a terminológii je v protiklade s účelovým rodovo-neutrálnym použitím pojmu “každý” vo VDĽP (nešťastné pripomenutie diskriminačnej minulosti).

63 Americký dohovor o ľudských právach, O.A.S. Off. Rec. OEA/Ser.L/V/II.23, doc. 21, rev. 6 (1969), čl. 4.

64 *Baby Boy*, prípad 2141, Iter-Am. C.H.R. 25/OEA/ser. L./V./II.54, doc. 9 rev. 1 (1981).

65 Americká deklarácia práv a povinností človeka, supra kap.1, čl.1.

66 Pozri *Baby Boy*, op. cit. 64, ods. 18.

navrhovania článku 4. Zistila, že navrhovatelia si zvolili, že nezahrnú jednoznačnú ochranu práva na život od momentu počatia, ale namiesto toho vložili frázu “vo všeobecnosti”, aby túto ochranu obmedzili. Komisia dospela k záveru, že:

„Vo svetle tejto histórie je jasné, že sťažovateľov výklad definície práva na život poskytnutej Americkým dohovorom je nesprávny. Doplnenie frázy “vo všeobecnosti, od momentu počatia” neznamena, že navrhovatelia Dohovoru mali v úmysle zmeniť koncept práva na život, ktorý prevážil v Bogote, keď schválili Americkú deklaráciu. Právne účinky klauzuly “vo všeobecnosti, od momentu počatia” sú zásadne rozdielne od kratšej klauzuly “od momentu počatia”, ako sa opakovane objavuje v sťažovateľových podkladoch.“⁶⁷

36. Africká únia zakotvuje výslovnú ochranu ženského práva na interrupciu. Dňa 11. júla 2003 Africká únia prijala Protokol o právach žien v Afrike⁶⁸ doplňujúci Africkú chartu o ľudských právach a právach národov prijatú v roku 1981.⁶⁹ Protokol, ktorý vstúpil do platnosti v novembri 2005, vyzýva štáty na ochranu ženských reprodukčných práv tým, že povolia interrupciu v prípadoch sexuálneho zneužívania, znásilnenia, incestu a poškodenia plodu a keď pokračujúce tehotenstvo ohrozuje duševné a fyzické zdravie alebo život ženy. Široká ochrana, ktorú Protokol poskytuje ženskému právu na prerušenie tehotenstva existuje spolu s Africkou chartou o právach a blahobyte dieťaťa, čo je regionálny nástroj, ktorý vstúpil do platnosti v roku 1999, a ktorý v článku 5 ods. 1 stanovuje, že “Každé dieťa má neodstrániteľné právo na život. Toto právo je chránené zákonom.”⁷⁰ Oba nástroje, čítané v celku, naznačujú, že právo na život, na ktorý odkazuje Africká charta, sa nemieni aplikovať na prenatálne obdobie alebo na ochranu plodu, ak by to odporovalo právu žien na interrupciu.

D. Vnútroštátna právna úprava a judikatúra vybraných mimoeurópskych štátov.

37. Národné sudy vo svete takisto odmietli zaobchádzať s plodmi ako s osobami v zmysle práva. Kanadský najvyšší súd v prípade *Winnipeg Child Family Services (Northwest Area) v. G.*⁷¹ rozhodol proti uznaniu, že plod má osobnosť alebo nejaké práva nezávisle od tehotnej ženy. V tomto prípade sociálne služby požadovali vydanie príkazu na zadržanie tehotnej ženy proti jej vôli v zdravotníckom centre až do pôrodu za účelom zdravotných vyšetrení, na základe toho, že táto žena bola závislá na vdychovaní lepidla a preto ohrozovala plod. Súd rozhodol, že rozhodnutie o takomto príkaze nespadálo do jeho právomoci na vydávanie nariadení na ochranu „detí“. Súd zistil, že protichodné

67 Ibid., ods. 30.

68 Protokol k Africkej charte o ľudských právach a právach národov o právach žien v Afrike, čl. 14(2)(c), prijatý rezolúciou AHG/Res. 240 (XXXI), 31st Sess. (11. júl 2003) (vstúpil do platnosti 25. novembra 2005).

69 Africká charta o ľudských právach a právach národov, OAU Doc. CAB/LEG/67/3 rev.5 (1981) (vstúpila do platnosti 21. októbra 1986).

70 Africká charta o právach a blaha dieťaťa, čl. 5(1), OAU Doc. CAB/LEG/24.9/49 (1990) (vstúpila do platnosti 29. novembra 1999).

71 3 S.C.R. 925 (1997). Taktiež pozri *R. v. Sullivan and Lemay*, 1 S.C.R. 489 (1991).

rozhodnutie by od neho vyžadovalo, aby vykonal niečo, čo sa dovtedy ešte nevykonalo a čo by malo ďalekosiahle následky, konkrétne aby: (i) vyvrátil pravidlo, že práva prináležia osobe len od narodenia (pravidlo “živé narodenie”); (ii) priznal plodu právo žalovať matku nosiacu plod; (iii) uznal dôvod na konanie za voľbu životných štýlov, ktoré môžu nepriaznivo vplyvať na iných; a (iv) priznal oprávnenie vydať príkaz, ktorý pozbavuje obžalovanú dôležitých slobôd aj prostredníctvom nedobrovoľného uväznenia.⁷² V predošlom prípade *R v. Morgentaler* súd odmietol rozhodnúť, že plod je oprávnený na ochrany, ktoré prináležia osobám podľa Kanadskej charty o právach a slobodách a zrušil kanadský reštriktívny interrupčný zákon na základe toho, že neprimerane zasahoval do základného práva kanadských žien na bezpečnosť osoby.⁷³

38. Najvyšší súd USA v rozhodnutí *Roe v. Wade* z roku 1973 výslovne rozhodol, že osobnosť závisí od narodenia a preto plod nie je “osobou” oprávnenou na ústavnú ochranu.⁷⁴ Rozhodnutie v *Roe* bolo Najvyšším súdom USA potvrdené niekoľko krát, najnovšie v *Stenberg v. Carhart*, v ktorom súd zrušil štátny zákon, ktorý zakazoval určité metódy interrupcie nakoľko nezahŕňal ochrany týkajúce sa zdravia žien.⁷⁵ V rámci občianskeho práva veľa štátov v USA uznáva občiansko-právnu žalobu pre ublíženie spôsobené plodu, ale tieto nároky obmedzujú na situácie, keď sa plod “narodí živý”.⁷⁶

39. V Južnej Afrike Vyšší súd Južnej Afriky, provinčná divízia Transvaal, sa v rozhodnutí *Christian Lawyers Association of South Africa and others v. Minister of Health and others* zaoberal ústavným podnetom k nedávno prijatému Zákonu o voľbe prerušenia tehotenstva, ktorý dovoľuje interrupciu bez obmedzenia čo do uvedenia dôvodu počas prvého trimestra a na základe širokej škály dôvodov v neskorších štádiách tehotenstva. Žalobcovia namietali rozpor zákona s §11 Ústavy, ktorý garantuje, že “každý má právo na život.” Súd zvážil, či ústavné odvolanie sa na pojem “každý” malo v úmysle zahrnúť plod a rozhodol, že takýto výklad bol neobhájiteľný. Súd pokračoval:

Navyše, ak by sa § 11 vykladal ako poskytujúci ústavnú ochranu životu plodu, malo by to ďalekosiahle a neočakávateľné následky. Život plodu by užíval rovnakú ochranu ako matkin. Interrupcia by bola ústavne zakázaná napriek tomu, že tehotenstvo by predstavovalo vážne ohrozenie pre život matky. Zákaz by sa uplatnil dokonca vtedy, ak by tehotenstvo bolo následkom znásilnenia alebo incestu, alebo ak by bolo pravdepodobné, že dieťa, ktoré sa má narodiť, by trpelo ťažkými fyzickými alebo duševnými poruchami. Ak sú žalobcove tvrdenia správne, potom prerušenie ženinho tehotenstva by už viac nezakladalo trestný čin interrupcie, ale vraždy. Podľa môjho názoru navrhovatelia Ústavy nemohli uvažovať nad takýmito ďalekosiahlymi následkami bez toho, aby sa nevyjadrili v určitých

72 Ibid., str. 941.

73 1 S.C.R. 30 (1988).

74 *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113, 163 (1973).

75 *Stenberg v. Carhart*, 530 U.S. 914 (2000).

76 Pozri napr. *Day v. Nationwide Mut. Ins. Co.*, 328 So. 2d 560 (Fla. 2d DCA 1976) (aplikuje “pravidlo narodený - živý” potrebné na obhájenie občiansko-právneho nároku voči tretej strane zodpovednej za škodu pri autonehode, pri ktorej plod utrpel zranenie a neskôr sa narodil živý).

pojmov. Z vyššie uvedených dôvodov...usudzujem, že v zmysle Ústavy plod nie je právna persona.⁷⁷

40. V máji 2006 Ústavný súd Kolumbie vydal dôležité rozhodnutie dekriminalizujúce interrupciu.⁷⁸ Predtýmto rozhodnutím Kolumbia mala jeden z najprísnejších interrupčných zákonov na svete, ktorý zakazoval interrupciu za všetkých okolností vrátane záchrany života ženy. Liberalizovaním interrupčného zákona s úmyslom povoliť interrupciu v prípadoch, keď tehotenstvo ohrozuje zdravie alebo život tehotnej ženy, v prípade vážneho poškodenia plodu, a keď je tehotenstvo následkom trestného činu, Súd zdôraznil, že pri úprave interrupcie ochrana dôstojnosti žien, ich reprodukčných práv a zdravia predstavuje primárny záujem. Súd uznal, že právny systém udeľuje nejakú ochranu plodu, ale „neudeľuje ju na rovnakej úrovni alebo stupni ochrany, akú udeľuje ľudskej osobe.“⁷⁹ Podľa Súdu výklad kolumbijskej ústavy a ďalších zákonov „vyžaduje zvažovať právo na život nenarodeného plodu s inými právami, princípmi a hodnotami priznanými [kolumbijskou] ústavou a ďalšími medzinárodnými ľudsko právnymi nástrojmi...“⁸⁰ Ochrana života musí byť posudzovaná oproti iným hodnotám a právam chráneným kolumbijskou ústavou a v kontexte interrupcie tieto práva predstavujú práva tehotnej ženy. Súd teda neinterpretoval kolumbijskú ústavu a medzinárodné zmluvy ratifikované Kolumbiou ako chrániace život nenarodeného plodu. Dôležitá je aj skutočnosť, že Súd vo svojom odôvodnení potvrdil, že sexuálne a reprodukčné práva žien sú ľudskými právami a preto sú súčasťou ústavných práv tvoriacich základ všetkých demokratických štátov.⁸¹ Podľa názoru Súdu:

„Sexuálne a reprodukčné práva vyplývajú tiež z uznania, že rovnosť všeobecne a rodová rovnosť špeciálne i emancipácia žien a dievčat sú základom spoločnosti. Ochrana sexuálnych a reprodukčných práv je priamou cestou k ochrane dôstojnosti všetkých ľudských bytostí a krok vpred v pokroku ľudstva k sociálnej spravodlivosti.“⁸²

E. Slovenskou ústavou odmietnuté „právo plodu na život“ od momentu počatia je v zhode s prevažnou väčšinou medzinárodných a regionálnych autorít.

41. Takýto „ďalekosiahly následok“ nemôže byť vyvodený alebo vyfabrikovaný ani v súvislosti so slovenskou ústavou, Európskym dohovorom, VDĽP, či medzinárodným zmluvným právom vo všeobecnosti. Naopak, z tohto prehľadu je evidentné, že plod nemá právo na život a že akákoľvek ochrana plodu ako potencionálneho „ľudského

77 *Christian Lawyers Association of South Africa and others v. Minister of Health and others*, the High Court of South Africa, Transvaal Provincial Division, 50 BMLR 241, 10 July 1998.

78 *Women's Link Worldwide, C-355/2005: Excerpts of the Constitutional Court's Ruling that Liberalized Abortion in Colombia*, (Spain, 2007).

79 *Ibid.* str. 21.

80 *Ibid.* str. 24.

81 *Ibid.* str. 31.

82 *Ibid.* str. 32.

života“ nemôže prevážiť nad, alebo zrušiť slovenskú legislatívu chrániacu právo ženy rozhodnúť sa o prerušení tehotenstva.

42. Podľa textu slovenskej ústavy a stanoviska pána Matúša Petríka⁸³ Ústava zachováva podobný rozdiel medzi narodenými osobami a prenatálnym ľudským životom. Treba poznamenať, že absencia slova „narodený“ v článku 12 Ústavy SR nemá rovnakú históriu alebo význam, ako je to v prípade Všeobecnej deklarácie pre ľudské práva. Otázka, či ľudské práva začínajú narodením alebo počatím (a následne iné práva) bola skôr prediskutovaná v súvislosti s článkom 15, ktorý definuje právo na život. V dôsledku toho, tak článok 15 jasne rozlišuje medzi právom na život, ktoré sa aplikuje na narodené osoby a slabšie chápanie „ochrany“ priznanej všetkému ľudskému životu. Výrok v článku 15 ods. 1 „každý má právo na život“ sa vzťahuje len na fyzické, narodené osoby. Ako uvádza stanovisko Petríka, podstatné je, že výrok „každý má právo byť narodený“ bol výslovne zamietnutý a že výrok „ľudský život je hodný ochrany od počatia“ bol považovaný za deklaratórnu, nezáväznú a práva neudelujúcu deklaráciu. Petřík ďalej vysvetľuje, že doplnenie odseku 4, ktorý porušenie podmieňuje tým, či je konanie trestné podľa zákona, bolo napriek námietke prijaté za účelom zachovania súčasného interrupčného zákona. Z toho dôvodu vyhlásenie v článku 12 Ústavy SR, že „Všetci sú slobodní a rovní v dôstojnosti a právach.“ sa vzťahuje iba na narodené osoby.

43. Slovenský zákonodarca nedávno opäť potvrdil, že život začína narodením, keď schválil zákon, ktorý za zákonnú matku dieťaťa považuje biologickú matku a nie dárkyňu vajíčka.⁸⁴

Časť II. Priznanie „práva na život“ plodu by bolo v nesúlade so ženskými základnými ľudskými právami, dôstojnosťou a blahobytom.

44. Výklad či už článku 15 Ústavy SR alebo článku 2 Európskeho dohovoru ako chrániaceho „právo plodu na život“ by položilo teoretický základ pre zvrátenie slovenského interrupčného zákona a teda pre zásah, ak nie popretie, do ženských základných ľudských práv na reprodukčné zdravie a autonómiu. Ľudsko-právne orgány venujúce sa dobrovoľnej interrupcii berú do úvahy, že ženské ľudské práva na súkromný život, rovnosť, bezpečnosť osoby a zdravie, slobodu náboženstva, svedomia a názoru a ochrana pred mučením a krutým, neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním musí mať prednosť pred akýmkoľvek nárokom na ochranu v mene plodu.

45. Ak by tento Ústavný súd akceptoval argumenty navrhovateľov, prinieslo by to výrazné a nespravodlivé zhoršenie ľudských práv žien priznaných zmluvami, ktoré Slovensko ratifikovalo. Taktiež by to bolo v rozpore s konzistentným globálnym trendom smerujúcim k liberalizácii interrupčných zákonov a k ochrane ženských práv a zdravia, ako to sumarizuje štúdia z roku 1998:

⁸³ Petřík, op.cit. 1.

⁸⁴ Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 82 ods. 1.

„Od roku 1985 dvadsať národov výrazne liberalizovalo svoje interrupčné zákony. V súčasnosti 61% ľudí vo svete žije v krajinách, kde vyvolaná interrupcia je dovolená na základe širokej škály dôvodov alebo bez obmedzenia čo do dôvodu. 25% žije v národoch, kde interrupcia je vo všeobecnosti zakázaná. Avšak aj tam, kde je interrupcia obmedzená, je vyvolaná interrupcia zvyčajne dovolená v prípadoch, keď je život ženy v ohrození.“⁸⁵

A. Potenciálne praktické a právne následky priznania nároku plodu na „právo na život“.

46. Predtým, ako prejdeme k právnym normám a autoritám, ktoré priznávajú ženské právo rozhodnúť sa, či v tehotenstve pokračovať alebo nie, je dobré preskúmať niektoré potencionálne účinky udelenia „práva na život“ plodu na ženské práva a zdravie. Je pritom potrebné zdôrazniť, že chudobné ženy, ženy z menších a mladé ženy sú právnymi obmedzeniami interrupcie a inej zdravotnej starostlivosti neúmerne dotknuté, keďže ženy, ktoré majú peniaze sú často schopné zaplatiť za zdravotne kvalifikované utajené služby, alebo môžu za legálnou interrupciou kdekoľvek vycestovať.⁸⁶

47. Skúsenosť z Rumunska z obdobia od roku 1966 do 1989 poskytuje ukázkový príklad. Pred rokom 1966 bol prístup k bezpečnej, zákonnej interrupcii k dispozícii v rámci národného systému zdravotnej starostlivosti. Od roku 1966 do 1989 boli však interrupcie a antikoncepcia zakázané v súlade s vtedajšou pro-natálnou politikou prezidenta Ceaucescu.⁸⁷ To vyústilo do zvýšenia materskej úmrtnosti súvisiacej s interrupciou na úroveň o desaťkrát vyššiu než v inej európskej krajine.⁸⁸ V polovici osemdesiatych rokov nelegálne interrupcie boli zodpovedné za 86% materských úmrtí. Išlo o najvyššie percento materských úmrtí spôsobené nelegálnymi interrupciami vo svete, ktoré bolo podstatne vyššie než čísla rozvojových krajín ako Nigérie (25%) a Srí Lanky (13%).⁸⁹ Súčasne počas tohto obdobia okolo 200 000 detí bolo umiestnených do detských domovov.⁹⁰ Uplatňovanie zákazu interrupcie malo za následok aj vážne porušenia ženských práv na súkromie. Zákon vyžadoval, aby ženy podstúpili mesačné fyzické vyšetrenia „gynekologickou políciou“ za účelom odhalenia tehotenstva. Tie, čo boli

85 Anika Rahman, Laura Katzive and Stanley K. Henshaw, A Global Review of Laws on Induced Abortion, 1985-1999, *International Family Planning Perspectives*, 24, (1998), 56-64.

86 Svetová zdravotnícka organizácia, *Safe Abortion: Technical and Policy Guidance for Health Systems* (Geneva: SZO, 2003).

87 Svetová zdravotnícka organizácia, *Unsafe Abortion: Global and regional estimates of incidence of a mortality due to unsafe abortion with a listing of available country data* (Third Edition) (Geneva, SZO, 1997) (“SZO Unsafe Abortion”), and P. Stephanson, ScD, M., et. al., Commentary: The Public Health Consequences of Restricted Induced Abortion – Lessons from Romania, *American Journal of Public Health*, Október 1992, Vol. 82, No. 10, 1328-1331.

88 *Ibid.*, str. 77.

89 SZO *Unsafe Abortion*, op. cit. 87, a Jodi L. Jacobson, *Worldwatch Paper 97: The Global Politics of Abortion*, at 41 (1990).

90 Child Birth By Choice Trust, *Abortion in Law, History and Religion* (1995), Pozri kapitolu Rumunsko, <http://www.cbctrust.com/abortion.html>.

tehotné boli zaregistrované a monitorované, aby sa zabezpečilo donosenie každého tehotenstva.⁹¹

48. V priebehu prvého roka nasledujúcom po odvolaní zákazu interrupcií v Rumunsku v roku 1989 miera materskej úmrtnosti klesla o 50%;⁹² a do roku 1993 klesla o 317%⁹³ (v porovnaní so štatistikami pred 1989). Vo všeobecnosti platí, že tam kde sú interrupčné procedúry legálne a dostupné je s interrupciou súvisiaca materská úmrtnosť výrazne nižšia.⁹⁴

49. Interrupcie vykonané v nie bezpečných podmienkach, ktoré sú predovšetkým vykonávané v krajinách s prísnyimi interrupčnými zákonmi, tvoria až jednu tretinu všetkých interrupcií vykonaných každoročne vo svete a predstavujú hlavnú príčinu chronických a často nezvrátiteľných zdravotných problémov a dokonca úmrtí pre zhruba 80 000 žien.⁹⁵ Každý rok okolo 800 000 žien podstúpi nemocničné vyšetrenie v dôsledku komplikácií spôsobených vyvolaným potratom.⁹⁶

50. Svetová zdravotnícka organizácia identifikovala nasledujúce komplikácie ako následok nelegálnych a nie bezpečných interrupcií (*unsafe abortions* v originálnom znení):

„Infekcie, krvácanie, genitálna a abnormálna trauma, perforácia maternice a otrava následkom vpichnutia škodlivých látok môžu byť smrteľné, ak zostanú neošetrené. Smrť môže takisto nastať následkom sekundárnych komplikácií, akým je akútne zlyhanie obličiek. Nie bezpečná interrupcia môže vyústiť do infekcií reprodukčného traktu (RTIs), chronickej panvovej bolesti, zapálenia panvy, a niekedy až k neplodnosti; genitálna trauma a infekcia môže tiež spôsobiť okamžitú hysterektómiu. Zvýšené riziko mimomaternicového tehotenstva, predčasného pôrodu alebo spontánneho potratu v následných tehotenstvách je ďalším možným dôsledkom zle vykonanej interrupcie. Ženy so sexuálne prenosnými chorobami sú vystavené vyššiemu riziku rastúcej postinterrupčnej infekcie. Riziko neplodnosti sa zvyšuje s každou PID salpingitis epizódou. Podľa štúdií okolo 20-30 % nie bezpečných interrupcií môže viesť k RTI a z nich 20 a 40% vedie k PID a následnej neplodnosti. Odhaduje sa, že úroveň neplodnosti u žien v reprodukčnom veku spôsobenej nie bezpečnou interrupciou korešponduje 2% a úroveň dlhodobej RTI korešponduje 5%.“⁹⁷

91 Negrau, *Listening to Women's Voices: Living in Post-Communist Romania*, 12 Connecticut Journal of International Law 117, 123 (1996).

92 Pozri SZO *Unsafe Abortion*, op. cit. 87, Úvod.

93 Ibid.

94 The Alan Guttmacher Institute, *Facts in Brief: Induced Abortion Worldwide* (1999).

95 SZO *Unsafe Abortion*, op. cit. 87, Kapitola 4, Tabulka 2.

96 Ibid., Kapitola 3, odsek 1.

97 Svetová zdravotnícka organizácia, *Unsafe Abortion: Global and regional estimates of the incidence of unsafe abortion and associated mortality in 2000* (Fourth edition), (Geneva: SZO, 2004), str. 4.

51. Zdravotné a životné bremeno spojené s nelegálnosťou spadá neúmerne na chudobné a mladé ženy, ktoré nemajú prostriedky, ktoré by im umožnili prístup k bezpečne vykonaným utajeným procedúram. Okrem toho predstava trestného stíhania odradí ženy a dievčatá od vyhľadania pohotovostných zdravotníckych služieb potrebných na vyšetrenie prípadných komplikácií v dôsledku interrupcií. Keďže chudobné ženy sú v prípade núdzového ošetrovania závislé na verejných zdravotníckych zariadeniach mohli by byť spolu s tými, čo im poskytnú interrupciu neúmerne vystavené trestnému stíhaniu.⁹⁸

52. Udelením plodu „práva na život“ by sa dokonca otvorila širšia škála drakonických opatrení. Uznanie plodu ako osoby je schopné spôsobiť vážne etické problémy vo vzťahu lekár - pacientka. Posudzovanie záujmov plodu oddelene od záujmov tehotných žien má potenciál vytvoriť spornú situáciu týkajúcu sa vzťahu tehotnej ženy k jej lekárovi. Z hľadiska lekára zaobchádzanie s plodom ako s pacientom s jeho vlastným právom môže vyvolať konflikt záujmov, pokiaľ by záujmy pacienta-plodu mohli mať udelenú prednosť pred, alebo nevhodne konkurovať záujmom tehotnej pacientky týkajúcich sa jej zdravia a života.⁹⁹ Interrupcia by mohla byť trestne stíhaná ako vražda alebo zabitie a žena, ako aj poskytovateľ by sa mohli stať terčom stíhania. Prístup k základným pôrodníckym službám by sa zhoršil, ak by si lekári mysleli, že akékoľvek zle vykonané ošetrovanie by mohlo byť trestne stíhané ako zabitie z nedbanlivosti (ide o rovnakú námietku, ktorú Európsky súd pre ľudské práva zamietol vo *Vo v. Francúzsko*). Právo plodu na život by zároveň viedlo k hrozbe zvýšenia štandardov a trestov za starostlivosť súvisiacu s tehotenstvom. Etické princípy informovaného súhlasu by mohli byť ohrozené donútením a odopieraním rozhodujúcich informácií o zdravotných nebezpečenstvách a možnostiach.¹⁰⁰

53. Zákon by mohol s tehotnou ženou zaobchádzať ako s vecou, vyšetřovanou a trestanou za akékoľvek aktivity, ktoré by mohli ohroziť pokračovanie tehotenstva alebo plod, ako sú napríklad neriadenie sa medicínskou radou, fajčenie, cvičenie, sexuálna aktivita alebo pokračovanie v zamestnaní.¹⁰¹ Tehotné ženy by mohli byť nútené, aby podstúpili cisársky rez a iné do tela zasahujúce operácie s myšlienkou chrániť plod. Ako bolo uvedené Kanadským najvyšším súdom a vyjadrené v niektorých podnetoch zamietnutých v rámci európskeho systému, práva plodu by otvorili desivú škálu potencionálnych podnetov týkajúcich sa autonómie ženy, ktoré by umožnili mužom, ktorí ženu oplodnili,

98 Pozri diskusiu, *infra*, v súvislosti s odsúdením politiky Čile Výborom proti mučeniu.

99 Bernard Dickens & Rebecca Cook, Ethical and legal approaches to 'the fetal patient', Vol. 83, International Journal of Gynecology & Obstetrics, 2003, 85-91 at 87.

100 Pozri napr. *Open Door Counselling and Dublin Well Woman v. Írsko*, 15 Eur. H.R. Rep 244 (Ser. A) (1992).

101 V rozhodnutí Najvyššieho súdu *Ferguson v. City of Charleston*, súd zamietol argument, že štátny záujem o plod ospravedlňuje politiku vykonávania drogových testov na tehotných ženách bez ich súhlasu s cieľom získať dôkazy o kriminálnej činnosti na účely trestného stíhania. *Ferguson v. City of Charleston*, 532 U.S. 67 (2001). Pozri tiež *Dobson v. Dobson* 2 S.C.R. 753 (1999) (tehotná žena nemôže byť braná na zodpovednosť za zranenia, ktoré utrpel plod následkom autonehody); a *Montreal Tramways Co. v. Levielle* S.C.R. 456 (1933) (narodené dieťa nemôže podať žalobu za zranenie utrpené v prenatálnom období).

štátu a dokonca plodom alebo ich samozvaným zástupcom¹⁰² žalovať ženu za jej rozhodnutie podstúpiť interrupciu alebo za vykonanie niečoho o čom by sa mohlo tvrdiť, že to malo vplyv na prežitie plodu. Spontánne potraty, ktoré sa vyskytujú vo veľkej väčšine tehotenstiev by sa stali podozrivými, tak ako sa to stalo napríklad v Nepále¹⁰³.

54. Skúsenosti z iných krajín, ako aj logika ukazujú, že priznanie práva na život plodu by prinieslo hrozbu prevládnutia tohto práva nad právami, zdravím a dôstojnosťou žien ako osôb. Ak by sa plodu poskytli práva, súd by bol prinajmenšom donútený zvažovať takéto práva oproti právam žien. Toto sa podstatne líši od toho, keď sa prihliada na flexibilnejší a jasne podriadený pojem ochrany potencionálneho ľudského života. V tomto prípade je evidentné, že slovenský zákonodárca opakovane zamietol nárok plodu na práva prijatím liberálneho interrupčného zákona a odmietnutím priznať plodu právo na život v Ústave SR. Neexistuje žiadny základ na to, aby tento Ústavný súd urobil inak.

B. Ohrozené ženské ľudské práva.

1. Právo na život, bezpečnosť osoby a zdravie.

55. Priznanie práv plodu by otvorilo dvere pre obmedzenie interrupcie dokonca tam, kde je potrebné chrániť život alebo zdravie tehotnej ženy. Judikatúra Európskeho súdu a komisie však jednotne uznáva právo ženy na prerušenie jej tehotenstva, keď je jej život alebo zdravie tehotenstvom ohrozené.¹⁰⁴ Charta základných práv Európskej únie tiež chráni právo na život¹⁰⁵ a právo na rešpektovanie fyzickej a duševnej integrity.¹⁰⁶

56. Ako už bolo spomínané Výbor Organizácie spojených národov pre ľudské práva, ktorý vykladá a monitoruje dodržiavanie ICCPR štátmi uznal, že obmedzenia prístupu žien k službám reprodukčného zdravia môžu porušiť článok 6 Paktu (právo na život).¹⁰⁷ Citovaním vysokej miery materskej úmrtnosti v súvislosti s nelegálnou interrupciou Výbor často kritizuje legislatívu, ktorá kriminalizuje alebo vážne obmedzuje prístup k interrupcii, ako porušenie práva na život. Výbor odporučil štátom, aby preskúmali alebo novelizovali legislatívu kriminalizujúcu interrupciu, často krát odkazujúc na samotnú legislatívu.¹⁰⁸

102 Pozri napr. Časť I, ods. 8-10, supra (sťažnosť impregnátora zamietnutá), a ods. 30 (zadržanie tehotnej ženy na základe ohrozenia plodu bolo zamietnuté).

103 Pozri napr. Center for Reproductive Rights (Centrum pre reprodukčné práva), *Abortion in Nepal, Women Imprisoned*, (New York, 2002). http://www.reproductiverights.org/pub_bo_nepal.html.

104 Pozri *supra* diskusiu k *Brüggermann, Paton, Boso*.

105 Charta základných práv Európskej únie, op. cit. 24, čl. 2.

106 *Ibid.*, čl. 3.

107 *Zbierka*, Výbor pre ľudské práva, *Všeobecný komentár č. 28*, op. cit. 49, s. 181, ods. 20.

108 Pozri *supra* poznámky 47-50. Taktiež pozri Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Lesoto, 08/04/99, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.106, ods. 11.

57. V *Open Door Counseling and Dublin Well Woman v. Ireland*,¹⁰⁹ Európsky súd vyhlásil za neplatný podľa článku 10 súdny príkaz, ktorý zabraňoval dvom ženským zdravotníckym klinikám, aby ženám v Írsku rozširovali informácie o tom, ako a kde môžu obdržať interrupciu vo Veľkej Británii.¹¹⁰ Súd zistil, že obmedzenie poskytovania informácií o interrupciách vystavilo zdravie žien, ktorých tehotenstvá predstavovali hrozbu pre ich životy, riziku.¹¹¹ Rozhodnutím, že tento príkaz bol „neúmerný k sledovaným cieľom“,“¹¹² súd uznal, že zdravotný záujem ženy je nadradený nad štátom deklarovaným morálnym záujmom o ochranu práv plodu.

58. Ako bolo v predchádzajúcich častiach uvedené, medzinárodné ľudsko-právne orgány takisto dali prednosť rizikám pre život a bezpečnosť osoby súvisiace s obmedzeniami interrupcie a odporučili štátom preskúmať a novelizovať legislatívu kriminalizujúcu interrupciu.¹¹³

59. Vo všeobecnom komentári č. 14, *Právo na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravia (článok 12)*, Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva (CESCR Výbor), ktorý vykladá a monitoruje dodržiavanie Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESCR), vysvetlil, že článok 12 (právo na dosiahnutie najvyššej dosiahnuteľnej úrovne fyzického a duševného zdravia) zahŕňa právo na materské, detské a reprodukčné a sexuálne zdravie a od zmluvných strán požaduje, aby implementovali opatrenia zamerané na poskytovanie služieb sexuálneho a reprodukčného zdravia.¹¹⁴ Kladením dôrazu na ženy a právo na zdravie Výbor definoval „reprodukčné zdravie“ tak, že zahŕňa „slobodu rozhodnúť sa, či a kedy sa reprodukovať“,“¹¹⁵ a vyzval na „odstránenie všetkých bariér zasahujúcich do prístupu k zdravotníckym službám, vzdelaniu a informáciám v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia.“¹¹⁶ Výbor tiež zdôraznil potrebu, aby zmluvné strany poskytovali úplnú škálu bezpečných, efektívnych, dostupných, primeraných a dôverných služieb¹¹⁷ sexuálneho a reprodukčného zdravia.¹¹⁸ V nedávnom záverečnom zistení k správam štátov CESCR Výbor vyjadril hlboké znepokojenie týkajúce sa vzťahu medzi vysokou mierou materskej úmrtnosti a nelegálnymi, nie bezpečnými, utajenými interrupciami¹¹⁹ a špeciálne uznal,

109 Pozri *Open Door Counselling*, op. cit. 100.

110 Ibid., § 80.

111 Ibid., §§ 73-77.

112 Ibid., § 80.

113 Pozri *SZO Unsafe Abortion*, op. cit. 87, Výbor pre ľud. práva, *Všeobecný komentár č. 28*, op. cit. 49.

114 Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva, *Všeobecný komentár č. 14: Právo na dosiahnutie najvyššie dosažiteľnej úrovne zdravia (čl. 12)* (22. stretnutie 2000), v Zbierke všeobecných komentárov a všeobecných odporúčaní orgánov ľudsko-právnych zmlúv, U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rev.5 (2001). Slovensko ratifikovalo Medzinárodný dohovor o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach 28. mája 1993, Kancelária OSN Vysokého komisára pre ľudské práva, Status of Ratifications of the Principal International Human Rights Treaties, 9 Jún 2004, Poznámka 12.

115 Ibid., Poznámka 12.

116 Ibid., ods. 21 a 34.

117 Ibid., ods. 12(c) a 23.

118 Ibid., ods. 14, cituje Poznámku 12.

119 Pozri napr. Kamerun, 08/12/99, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.40 ¶ 25; Maurícius, 31/05/94, U.N. Doc E/C.12.1994/8, ¶ 15; Mexiko, 08/12/99, U.N. Doc. E/C.12/1/Add. 41, ¶ 29; Nepál. 24/09/2001, UN.Doc. E/C.12/1/Add.66 ¶ 32; Panama, 24/09/2001, U.N.

že reštriktívne interrupčné zákony k tomu výrazne prispievajú.¹²⁰ V množstve prípadov Výbor osobitne vyzval zmluvnú stranu, aby liberalizovala svoj interrupčný zákon.¹²¹ Špeciálny spravodajca pre právo na zdravie Komisie OSN pre ľudské práva takisto zdôraznil dôležitosť prístupu k interrupciám ako súčasť ženského práva na zdravie.¹²²

60. Podobne aj Ústava SR v zmysle článkov 15, 16 and 40 chráni ženské právo na život, bezpečnosť osoby a zdravie.¹²³

2. Právo na súkromný život.

61. Európsky súd a komisia rozhodli, že podľa článku 8 úprava interrupcie je považovaná za zásah do ženského práva na súkromný život. Od spomínaného rozhodnutia v prípade *Brüggemann* Európska komisia a súd čoraz častejšie priznali právo tehotných žien na prerušenie tehotenstva podľa článku 8. Tieto rozhodnutia nasledovali po liberalizácii interrupčných zákonov, ktorá sa udiala v takmer celej Európe na konci sedemdesiatych rokov. Prípady *Paton v. Spojené kráľovstvo*, *R.H. v. Nórsko*, *Boso v. Taliansko* nielenže zamietli návrh, že článok 2 chráni právo plodov na život, ale tiež podporili a ďalej rozvinuli práva žien na súkromie garantované v článku 8. Vo všetkých troch prípadoch Komisia zamietla ‘otcov’ (malo by byť v jednoduchých úvodzovkách) nárok na právo podľa článku 8 a uznala, že rešpektovanie súkromného života tehotnej ženy ako „osoby, ktorej sa tehotenstvo a jeho pokračovanie alebo ukončenie týka v prvom rade“¹²⁴ je nadradené akýmkoľvek právam ‘otca’.

62. Výbor pre ľudské práva vo svojom Všeobecnom komentári č. 28 o rovnosti mužov a žien podobne uznal, že popri vynárajúcich sa otázkach okolo práva na život a slobody pred mučením a neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním, „štáty môžu zlyhať pri rešpektovaní súkromia žien týkajúceho sa ich reprodukčných funkcií“ stanovením požiadaviek, akou je obdržanie povolenia od manžela na sterilizáciu, alebo iných podmienok, ako je vek a paritné požiadavky podmieňujúce ženine rozhodnutie byť sterilizovaná, či vyžadovanie od lekárov, aby oznamovali ženy, ktoré podstúpili interrupciu.¹²⁵

Doc. E/C.12/1/Add.64 ¶ 20; Poľsko, 16/06/98, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.26 ¶20; Senegal, 24/09/2001, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.62 ¶26.

120 Pozri napr. Bolívia, 21/05/2001 U.N. Doc. E/C.12/1/Add.60 ¶43; Maurícius, 31/05/94, U.N. Doc E/C.12.1994/8, ¶ 15; Nepál, 24/09/2001, U.N.Doc. E/C.12/1/Add.66 ¶ 32, 55; Poľsko, 16/06/98, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.26 ¶12; Senegal, 24/09/2001, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.62 ¶ ¶26, 27.

121 Pozri napr., Záverečné zistenia Výboru pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva: Nepál, 31/08/2001, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.66, ¶¶33, 55. Pozri tiež, Záverečné zistenia Výboru proti mučeniu: Čile, 14/06/2004, U.N. Doc. CAT/C/CR/32/5 ¶7(m).

122 *Zbierka*, Výbor pre ľud. práva, *Všeobecný komentár č. 28*, op. cit. 49, ods. 10, 11, 20.

123 Ústava Slovenskej republiky, ústavný zákon č. 460/1992 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, Druhá hlava, čl. 15, 16; oddiel 5, čl. 40 (Ústava SR).

124 *H. v. Nórsko*, op. cit. 6, § 4, *Boso v. Taliansko*, op. cit. 8, § 2.

125 *Zbierka*, Výbor pre ľudské práva, *Všeobecný komentár č. 28*, op. cit. 49, ods. 20.

63. Charta základných práv Európskej únie taktiež priznáva právo na rešpektovanie súkromného života.¹²⁶ Podobne aj článok 19 Ústavy SR chráni právo na súkromný život.¹²⁷

3. Právo na rovnosť a nediskrimináciu.

64. Priznanie plodu status osoby podľa práva je v príkrom rozpore s neodstupiteľným právom žien na rovnosť a nediskrimináciu chráneným v článku 12 Ústavy SR, článku 14 Európskeho dohovoru, článku 3 a 26 ICCPR a v článku 1 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW).¹²⁸ Kým Európsky súd a komisia sa touto otázkou nezaoberali, Výbor Organizácie spojených národov pre odstránenie diskriminácie žien (CEDAW Výbor), ktorý monitoruje a vykladá dodržiavanie CEDAW-u, poznamenal, že „zákony, ktoré kriminalizujú zdravotné výkony, ktoré potrebujú iba ženy a ktoré trestajú ženy, ktoré podstúpili tieto procedúry“ vytvárajú prekážku v primeranej zdravotnej starostlivosti o ženy, čím ohrozujú právo na nediskrimináciu v oblasti zdravia.¹²⁹ Podobne aj Výbor pre ľudské práva poukazuje na dôležitosť ochrany rovnosti žien v súvislosti s ochranou súkromia, vrátane sexuálnej integrity a reprodukcie zaručených v článku 17.¹³⁰

65. Diskriminačný dopad obmedzenia interrupcie má niekoľko dimenzií. Iba ženy trpia zdravotnými následkami nie bezpečnej interrupcie (*unsafe abortion* v originálnom znení), ako aj fyzickými a psychickými následkami donosenia nechceného tehotenstva do pôrodu a záťažou spojenou s výchovou dieťaťa. Navyše fundamentálna schopnosť robiť dôležité rozhodnutia o svojom živote a sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania v zmysle článku 24 Ústavy SR, článku 9 Európskeho dohovoru a článku 18 ICCPR, čo sú všetko základné komponenty slobody a ľudskej dôstojnosti, sú v takomto prípade odopierané iba ženám.¹³¹

66. Okrem toho, keď zákon požaduje, aby ženy pokračovali v nechcenom tehotenstve, v konečnom dôsledku sa od nej požaduje zachrániť plod za okolností, kedy by sa od nikoho iného – muža či ženy – nepožadovalo, aby sa zaviazal/a, že obetuje svoju telesnú integritu, zdravie a život za účelom poskytnutia život zachraňujúcej pomoci a to dokonca ani v prípade narodenej ľudskej bytosti. Povinnosť zachrániť by mohla vzniknúť tam, kde

126 Charta základných práv Európskej únie, op. cit. 24, čl. 7.

127 Ústava SR, Druhá hlava, čl. 19, ods. 2.

128 Dohovor na odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien, G.A. Res. 34, 180, UN GAOR 34. stret., Dodatok č. 46, s. 193, čl. 2, UN Doc. A/34/46 (1979) (vstúpil do platnosti 3 sept. 1981) (CEDAW). Slovenská republika ratifikovala CEDAW 27. júna 1993, pozri *supra* Status of Ratifications of the Principal International Human Rights Treaties.

129 *Zbierka*, op. cit. 49, Výbor pre odstránenie diskriminácie žien, Všeobecné odpor. 24: Článok 12 (Ženy a zdravie) (20. stret. 1999). ods. 14.

130 Pozri Výbor pre ľudské práva, *Všeobecný komentár č. 28*, op. cit. 49, ods. 20.

131 Pozri tiež *Casey v. Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania*, 505 U.S. 833, 896 (1992): “Je nevyhnutel'nou biologickou skutočnosťou, že štátna úprava týkajúca sa dieťaťa, ktoré nosí žena, bude mať ďalekosiahlejší vplyv na matkinu slobodu než otcovu.”

existuje osobitný vzťah, avšak ani vzťah medzi rodičom a dieťaťom, ktoré sa narodilo živé, nedáva dôvod na vznik právnej povinnosti „zapojiť sa do riskantných záchran.“¹³² Spoločnosť tak môže od pozorovateľa očakávať (aj keď to právo zriedka požaduje), že zavolá pomoc, ak spozoruje topiace sa dieťa, ale nepožaduje od osoby (rodiča alebo cudzinca) skočiť do vody, aby dieťa zachránil. Kým členovia rodiny môžu dobrovoľne darovať telesný materiál alebo orgány na záchranu života iného člena, právo nepožaduje, aby rodič alebo príbuzný podstúpil čo i len malú operáciu na záchranu ich dieťaťa.¹³³ Takáto záchrana môže byť podstúpená iba dobrovoľne. Tehotenstvo a pôrod dieťaťa sú na fyzickej úrovni vysoko riskantnou záchranou. Zahŕňajú obrovské telesné zmeny a vážne dočasné nefunkčnosti a bolesti. Znamenajú tiež často nepredvídateľné riziká vzniku trvalých zdravotných následkov, vrátane stálej bolesti a straty reprodukčnej schopnosti, a dokonca aj smrť. Reštriktívne interrupčné zákony by túto obrovskú obeť vynucovali od žien, a jedine od žien, čím by ženám odopierali rovnaký rešpekt k ich životu, telesnej integrite a dôstojnosti, na ktoré sú ako plnohodnotné ľudské bytosti oprávnené. Preto zamietnutie návrhu „každý má právo sa narodiť“ tvorcami slovenskej ústavy je podstatné pre ochranu rovnosti žien a dobrovoľnosti tehotenstva.¹³⁴

67. Medzinárodné ľudsko-právne zmluvné orgány uznávajú, že reštriktívne interrupčné zákony diskriminujú chudobné, viac marginalizované a bezmocné ženy. Chudobnejšie ženy, ktoré si nemôžu dovoliť bezpečné utajené interrupcie od drahých poskytovateľov v neúmernej miere umierajú a svoje zdravie, plodnosť a sexualitu ohrozujú komplikáciami spôsobenými interrupciou vykonanou v nebezpečných podmienkach. Reštriktívne interrupčné zákony tiež diskriminujú mladé ženy, ktoré takisto majú málo finančných zdrojov, aby si mohli dovoliť drahú bezpečnú utajenú interrupciu.

4. Právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.

68. Priznanie plodu právo na život by tiež porušilo článok 18 ICCPR, ktorý stanovuje: „Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.“¹³⁵ Výbor pre ľudské práva vo svojom Všeobecnom komentári č. 22 zdôraznil, že od týchto práv nemožno odstúpiť¹³⁶ a že právo na slobodu myslenia a svedomia je chránené v rovnakom rozsahu ako právo na slobodu náboženstva.

69. Vzhľadom na skutočnosť, že rozhodnutie o tom, či priviesť dieťa na svet je tak závažné, že sa stáva súčasťou svedomia osoby,¹³⁷ sa medzinárodná ochrana vzťahuje na

132 Rosamund Smith, *Rights, Duties, and the Body: Law and Ethics of Maternal-Fetal Conflict* (Portland, Oregon: Hart Publishing, 2002) 355.

133 *McFall v. Shimp*, 10 Pa D. & C. 3d 90 (1978).

134 Pozri Petřík, op. cit. 1.

135 ICCPR, op. cit. 45; článok 18.

136 *Zbierka*, op. cit. 49; Výbor pre ľudské práva, Všeobecný komentár č. 22: Článok 18 (Právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva) (48. stret., 1993), ods. 1.

137 Najvyšší súd USA zdôraznil náboženské (avšak nie nevyhnutne sektárske) dimenzie rozhodnutia o interrupcii v *Casey*, *supra* ods. 916. „Oprávnenie urobiť také traumatické a predsa posilňujúce rozhodnutia je elementom základnej ľudskej dôstojnosti.

reprodukčné voľby, ako aj na prístup k službám nevyhnutných na vykonanie týchto volieb. Uplatňovanie svedomia môže byť založené na náboženskom učení, ktoré odporuje alebo je v prospech práva na rozhodnutie, alebo môže byť založené na rozhodnutí urobenom na základe svedomia, ktoré je nezávislé od náboženského učenia alebo viery. Vo všetkých týchto prípadoch článok 18 odsek 2 chráni slobodu rozhodnutia. Výbor pre ľudské práva sa jasne vyjadril, že toto právo zahŕňa aj právo byť slobodný od nátlaku zo strany vlády dodržiavať zákony vytvorené predovšetkým na to, aby odrážali alebo potvrdili náboženské doktríny:

„Politiky alebo prax majúce rovnaký úmysel alebo účinok, ako napríklad tie, ktoré obmedzujú prístup k vzdelaniu, *zdravotnej starostlivosti*, zamestnaniu alebo právam zaručených článkom 25 a ďalšími ustanoveniami Paktu sú takisto v nesúlade s článkom 18 odsek 2. Rovnakú ochranu požívajú zástancovia všetkých presvedčení nenáboženskej povahy.“¹³⁸

70. Tento princíp je ďalej založený na článku 5 ICCPR, ktorý zakazuje každému uplatňovať práva spôsobom, ktorý by iným odoprel práva chránené Dohovorom. Preto je neprípustné, aby sa dovolilo, aby presvedčenia osoby alebo skupiny boli vnucované ďalším osobám. Ak sú zákony obmedzujúce prístup k službám reprodukčného zdravia ovplyvnené určitou náboženskou vierou, takéto zákony odopierajú slobodu náboženstva, svedomia a myslenia tým, ktorí vo všeobecnosti túto vieru nenasledujú, ako aj tým, ktorí veria, že bezpodmienečné nasledovanie tejto viery je v danom prípade neprimerané. Preto v prípade každého takéto zákony ustanovujú štátne donútenie konať v súlade s náboženstvom.

71. CEDAW Výbor sa tiež vyjadril, že by sa nemalo náboženstvu dovoliť, aby zasahovalo do ženských práv na vzdelanie a zdravie vrátane reprodukčného zdravia zaručených v Dohovore. Pokiaľ ide o nesekulárne štáty Výbor je toho názoru, že „Cirkevno-štátny vzdelávací systém pokračuje v miešaní sekulárnych a náboženských sfér, čo predstavuje závažnú prekážku v úplnej implementácii Dohovoru.“¹³⁹ Výbor zdôraznil, že „následky tohto systému majú závažný vplyv na práva dievčat a žien na vzdelanie a zdravie *vrátane reprodukčného zdravia chráneného Dohovorom*.“¹⁴⁰ Rovnako dôležité je uznanie Výboru, že dokonca štáty sekulárne podľa ústavy môžu byť silne ovplyvnené určitým náboženstvom alebo cirkvou. Výbor preto upozornil, že právo na reprodukčné zdravie nesmie byť ohrozené vplyvom náboženstva.¹⁴¹

72. Ústava SR tiež chráni „slobodu myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery“.¹⁴² Európsky súd pre ľudské práva zistil analogickú ochranu v článku 9

Ako spoločný názor (*joint opinion*) výstižne demonštruje, ženine rozhodnutie ukončiť jej tehotenstvo nie je nič menej než záležitosť svedomia.”

138 *Zbierka*, Výbor pre ľud. práva, Všeobecný komentár č. 22, op. cit. 136, ods. 5 (zvýraznenie doplnené).

139 CEDAW, Záverečné zistenia: Belize (1999) 01/07/99, U.N. Doc. A/52/38/Rev.1, para. 48. (zvýraznenie doplnené).

140 *Ibid.*

141 CEDAW, Záverečné zistenia: Írsko (1999) 01/07/99, U.N. Doc. A/52/38/Rev.1, para. 180.

142 Ústava SR, op. cit. 123, Druhá hlava, čl. 24, ods. 1.

Európskeho dohovoru o ľudských právach.¹⁴³ Preambula ústavy Svetovej zdravotníckej organizácie podobne chráni právo na zdravie pred náboženskou diskrimináciou.¹⁴⁴

5. Právo na ochranu pred mučením a iným krutým, neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestom.

73. Článok 3 Európskeho dohovoru a článok 9 ICCPR priznávajú právo na ochranu pred mučením a krutým, neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestom. Toto právo, od ktorého nemožno odstúpiť, je ďalej rozpracované v Dohovore Organizácie spojených národov proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CAT). Obmedzením interrupcie, ktoré požadujú navrhovatelia, by prinajmenšom došlo k ponižujúcemu zaobchádzaniu so ženami a dievčatami, keďže takéto obmedzenie odopiera rešpektovanie základných práv a stigmatizuje a zahanbuje ženy za uplatňovanie týchto práv. Okrem toho následky z utrpenia spojeného s nechceným tehotenstvom a pôrodom, alebo z poskytnutia či samovyvolania utajenej interrupcie sú kruté a neľudské a často zahŕňajú mučivú bolesť. V krajinách, kde kriminalizujú interrupciu sa ženy v prípade komplikácií budú báť obrátiť sa na profesionálnu pomoc zo strachu, že sa stanú terčmi trestného súdneho systému, čím sa zvyšuje ich utrpenie a riziko smrti.

74. V júni 2004 Výbor Organizácie spojených národov proti mučeniu (CAT Výbor) odsúdil prax čílskych verejných nemocníc, ktoré vypočúvali ženy, ktoré vyhľadali život zachraňujúcu pohotovostnú zdravotnú starostlivosť v dôsledku komplikácií z nelegálnych interrupcií a odopreli poskytnúť službu, pokiaľ sa žena nepriznala, že podstúpila interrupciu a neuviedla mená poskytovateľov.¹⁴⁵ Výbor odporučil Čile:

„odstrániť prax vynucovania priznání za účelom stíhania od žien, ktoré vyhľadali záchrannú zdravotnú starostlivosť v dôsledku zakázanej interrupcie; prešetriť a preskúmať obvinenia, kde takéto vyhlásenia boli uznané za dôkazy a podniknúť nápravné opatrenia vrátane zrušenia obvinení, ktoré nie sú v súlade s Dohovorom. V súlade so smernicami Svetovej zdravotníckej organizácie zmluvná strana by mala zabezpečiť okamžité a bezpodmienečné vyšetrenie takých osôb, ktoré vyhľadávajú záchrannú zdravotnú starostlivosť....“¹⁴⁶

75. Charta základných práv Európskej únie explicitne zakazuje mučenie a neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie.¹⁴⁷ Podobne aj Ústava SR zakazuje mučenie alebo kruté, neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trest.¹⁴⁸

143 “[Článok 9 je] veľkým prínosom pre ateistov, agnostikov, skeptikov a nezainteresovaných... uplatňovaný ‘samostatne’ a ‘v súkromí’.” *Kokkinakis v. Grécko*, sťažnosť č. 14307/88, 260-A Eur. súd pre ľudské práva (Ser. A) (1993), § 31.

144 Ústava Svetovej zdravotníckej organizácie v znení neskorších doplnení, prijatá na Medzinárodnej zdravotníckej konferencii, New York, 19. jún – 22. júl 1946, Off. Rec. Wld Hlth Org., 2, 100 (vstúpila do platnosti 7. apríla 1948).

145 Výbor proti mučeniu, Závěry a odporúčania: Čile (32nd Sess. 2004), at 4, ¶ 6(j), U.N. Doc. CAT/C/CR/32/5.

146 Ibid., ods. E(7)(m).

147 Charta základných práv Európskej únie, op. cit. 24, čl. 4.

Záver

76. V zmysle vyššie uvedeného naliehame na Ústavný súd SR, aby zamietol podanie predložené navrhovateľmi a potvrdil slovenský humánný a práva ochraňujúci interrupčný zákon. Tento zákon je v súlade nielen s článkom 15 Ústavy SR, ale je v súlade aj s Európskym dohovorom a praxou európskych štátov vo všeobecnosti, ako aj s medzinárodnými ľudsko-právnymi zmluvnými záväzkami Slovenska. Akékoľvek iné rozhodnutie by vážne ohrozilo životy a zdravie žien a spôsobilo by neospravedlňiteľný krok späť a poprelo rovnosť žien a medzinárodne chránené ľudské práva.